

FIL-QORTI CIVILI PRIM' AWLA

Onor. Imħallef Dr. Aaron M. Bugeja M.A. (Law), LL.D. (melit)

Illum 30 ta' Jannar 2025

Rikors numru 128/2024

Avukat Dr. Malcolm Mifsud (K.I. 405168M) a nom u in rappreżentanza ta' l-assenti Maria sive Marianne Elsdon, residenti Norfolk, l-Ingilterra u bil-Karta tal-Identita numru (615456M)

vs.

Joan Busuttil (K.I. 560955M); Joseph Saydon (K.I.259359M); Gerard Saydon (K.I. 266M), Neil Farrugia (K.I., 347982M), Jeremy James Farrugia (K.I.558384M) u Leanne Attard (374994M)

Il-Qorti rat is-segwenti:

A. RIKORS

1. Rat ir-rikors ippreżentat fl-4 ta' Frar 2024, permezz ta' liema talbu lil din il-Qorti sabiex:
 - i) Tiddikjara l-attur nomine bħala eredi ta' Carmelo Saydon skont it-testment tal-24 ta' April 2012;
 - ii) Jordna lill-ko-eredi jiffondu flejjes u/jew assi ta' proprjetà tal-eredi ta', bl-imghax legali, li ħadu mingħajr awtorizzazzjoni tal-attur nomine wara l-mewt ta' Carmelo Saydon
 - iii) Tordna d-diviżjoni bejn il-werrieta skond it-testment tal-24 ta' April 2012;
 - iv) F'każ li jkun hemm propjetà immobbli assenjata lill-attriċi in komun mal-konvenut jew konvenuti, tordna l-bejgħ ta' tali proprjetà komuni u rikavat ta' dak il-bejgħ jinqasam bejn il-ko-proprjetarji skont id-diviżjoni tal-wirt hawn fuq imsemmi
 - v) Jinnomina nutar biex jippubblika okkorrendo l-att ta' diviżjoni fil-ġurnata, ħin, u lok li jiġi stabbilit fis-sentenza;
 - vi) Jinnomina kuraturi għall-kontumaċi fil-kuntratt ta' diviżjoni

Bl-ispejjeż kontra l-konvenuti jibqgħu ingħunti għas-subizzjoni.

2. Rat ir-risposta oppożitorja tal-intimati ippreżentata fl-4 ta' Ġunju 2024.
3. Semgħet it-trattazzjoni tal-partijiet fis-seduta tat-22 ta' Ottubru 2024 dwar l-ewwel eċċezzjoni preliminari.
4. Rat ix-xhieda kollha, id-dokumenti u l-atti proċesswali.
5. Rat li fil-verbal tat-22 ta' Ottubru 2024, fejn il-kawża tħalliet għas-sentenza fuq l-ewwel eċċezzjoni preliminari.

B. FATTI TAL-KAŻ

6. Joan Busuttil, Joseph Saydon, Gerard Saydon, u Maria sive Mirianne Elsdon abilment rappreżentata minn Dott. Malcolm Mifsud huma t-tfal u eredi ta' Carmelo Saydon li miet fit-8 ta' Marzu 2014. Il-konvenuti l-oħra Neil Farrugia, James Farrugia u Leanne Attard huma wlied id-defunta Catherine Saydon, li tigi oħt l-atturiċi u l-konvenuti l-oħra.
7. Carmelo Saydon kien għamel l-aħħar testment tiegħu fl-24 t'April 2012,¹ fejn huwa ħalla lill-attriċi prelegat fis-somma ta' €81,527.60 kif ukoll tliet partijiet minn għaxar (3/10) ishma indiviżi tal-fond 17, Triq Għar Ġobon, Birkirkara. Fl-istess testment id-de cuius innomina lil uliedu - inkluż lill-attriċi - bħala eredi tiegħu.

C. L-EWWEL EĊĊEZZJONI PRELIMINARI

8. Illi fl-ewwel eċċezzjoni preliminari il-konvenuti eċċepew li l-attriċi ma setgħetx titlob id-diviżjoni tal-eredità jekk kemm il-darba kienet għadha ma għamilx id-dikjarazzjoni *causa mortis* sabiex taċċetta l-eredità, u dan in virtu tal-artikoli 63(1) u 63(2) tal-Kapitolu 364 tal-Liġijiet ta' Malta nonche li tħallas it-taxxi apposti skond il-liġi.

¹ Biċ-ċertifikat tal-mewt, testment u riċerki testamentarji eżebiti bħala Dok A sa D.

9. Il-konvenuti sostnew li mir-riċerki ta' trasferiment ta' Marianne Elsdon² kien irriżulta li mid-data tal-mewt ta' Carmelo Saydon sal-lum, hija kienet għadha ma għamlitx id-dikjarazzjoni tat-trasferiment *causa mortis* relattiva għall-fond de quo.

10. It-talbiet fir-rikors promotur jinkludu talba għal diviżjoni tal-wirt de quo, iżda mhux limitati biss għalhekk. L-ewwel talba hija dik għal dikjarazzjoni ġudizzjarji li l-attriċ Elsdon kienet eredi ta' Carmelo Saydon skont l-aħħar testment tiegħu magħmul fl-24 ta' April 2012. Tintalab ukoll id-diviżjoni bejn il-werrieta skont it-testment imsemmi. Iżda f'każ li kien hemm proprjeta immobbli assenjata lill-attriċi in komun mal-konvenut jew il-konvenuti, intalbet ukoll ordni biex tinbiegħ tali proprjeta in komun u b'hekk ir-rikavat imbagħad jinqasam skont id-diviżjoni tal-wirt.

11. L-artikolu 63 tal-Kapitolu 364 tal-Liġijiet ta' Malta,³ jipprovdi li:

63 (1) Ebda persuna li hi marbuta li tagħmel dikjarazzjoni jew li ddaħħal avviż dwar trasferiment *causa mortis* dwar trasferiment taxxabbli jew li għandha tħallas it-taxxa skond xi disposizzjonijiet ta' dan l-att ma tista', wara li jgħaddi ż-żmien preskritt għall-egħmil ta' dik id-dikjarazzjoni jew avviż tibda jew tmexxi proċedimenti legali, jew tagħmel xi talba f'xi dipartiment tal-Gvern, dwar xi proprjeta li għandha tidhol f'dik id-dikjarazzjoni jew avviż jekk ma jiġix muri li d-dikjarazzjoni jew avviż tkun saret kif imiss u tinkludi l-proprjeta li għaliha jirreferu l-proċedimenti jew it-talba.

(2) In-nuqqas tal-prova li d-dikjarazzjoni jew l-avviż tkun saret jista' jiġi eċċepit mill-partijiet f'kull stadju tal-proċedimenti legali, u f'kull każ għandu jitqajjem mill-qorti ex officio. Il-proċedimenti legali għandhom imbagħad jitwaqqfu minnufih u ma jistgħux jtkomplew qabel ma jiġi rimedjat in-nuqqas mill-persuna responsabbli għalih jew minn xi persuna oħra interessata.

(3) Fil-każijiet imsemmija f'dan l-artikolu, il-qorti għandha tagħti kull direttiva meħtieġa sabiex il-proprjeta li tkun l-oġġett tal-proċedimenti legali ma ġġarrab ebda preġudizzju.

(4) Id-dispożizzjonijiet ta' dan l-artikolu ma jgħoddux wara li jgħaddu għaxar snin mit-trasferiment *causa mortis* relattiv.

12. Dan l-artikolu għandu jinqara flimkien mal-artikolu 33(1) tal-Kapitolu 364 tal-Liġijiet ta' Malta,⁴ li jipprovdi li huwa d-dmir ta' kull min tigi lilu trasferita proprjeta immobbli *causa mortis* li jagħmel dikjarazzjoni ta' dak it-trasferiment permezz ta' att pubbliku fi żmien dak il-perjodu li jista' jiġi stabbilit.

² Dok. JB1.

³ ossija l-Att dwar it-Taxxa fuq Dokumenti u Trasferimenti.

⁴ L-artikolu 33 tal-Kapitolu 364 jipprovdi li:

Ikun id-dmir ta' kull min tigi lilu trasferita proprjeta immobbli *causa mortis* (hawnhekk iżjed il quddiem f'dan l-artikolu msejjah' min jirċievi *causa mortis*) li jagħmel dikjarazzjoni ta' dak it-trasferiment permezz ta' att pubbliku fi żmien dak il-perjodu li jista' jiġi stabbilit.

13. In linea di massima, kull persuna marbuta li tagħmel dikjarazzjoni jew li ddaħħal avviż dwar trasferiment *causa mortis* dwar trasferiment taxxabbli jew li għandha tħallas it-taxxa skond xi disposizzjonijiet tal-kap 364 tal-Liġijiet ta' Malta għandha d-dmir li qabel tibda proċeduri ġudizzjarji tottempera ruħha mad-disposizzjonijiet tal-art 33 tal-Kap 364. Iżda l-Liġi, bi pragmatizmu liema bħalu għarfet li minkejja dan, tali persuni setgħa jagħti l-każ li, minkejja dan in-nuqqas, waħda jipproċedu ġudizjalment qabel ma jkunu ottemperaw ruħhom. X'jiġri f'dak il-każ? Jiġi dikjarat li l-proċeduri jkunu vizzjati u konsegwentement irriti u nulli: bil-konsegwenza ta' duplikazzjoni ta' proċeduri u spejjeż ġudizzjarji bir-reintroduzzjoni tal-istess kawża wara li l-persuna inadempjenti tkun irrimedjat għal dak in-nuqqas? L-appell ċivili fl-ismijiet **Michael Curmi u Giuseppa armla ta' Lorenzo Curmi vs. Julian Farrugia** deċiż fis-27 ta' Marzu 2009 jwieġeb fin-negattiv.
14. Skont dan l-insenjament, l-artikolu 62(2) tal-Kap 364 tal-Liġijiet ta' Malta ma jeskludix il-possibilita' li werriet jipproċedi għal proċeduri legali marbuta mal-proprjetà immobbli formanti parti mill-wirt devolut u li tkun taxxabbli in kwantu tali nuqqas ma jwassalx għan-nullita tal-proċeduri inizjati bi ksur tal-artikolu 62(1) tal-istess Kap 364 tal-Liġijiet ta' Malta.
15. Din il-Qorti tifhem li dan l-istess sub-artikolu jipprova jibbilanċja l-interess tal-erarju pubbliku mal-jedd tal-privat għal aċċess għal Ġustizzja, bl-inqas ħela ta' ħin u spejjeż possibbli. Jekk ma tingiebx prova li d-dikjarazzjoni *causa mortis* tkun saret, jew fin-nuqqas ta' prova tal-avviż relattiv, kwalunkwe parti setgħet, f'kull stadju tal-proċedimenti legali, teċċepixxi tali nuqqas ta' dikjarazzjoni *causa mortis* jew preżentata tal-avviż relattiv. Anzi, tali nuqqas setgħa anke jiġi sollevat mill-Qorti *ex officio*. Il-bilanċ jinstab fil-fatt li l-ħarsien tal-erarju pubbliku jkun rifless fid-dmir impost fuq ir-riċevitur *causa mortis* biex qabel xejn jirregolarizza l-posizzjoni fiskali tiegħu mal-Erarju qabel jipproċedi biex jirrikorri għall-azzjoni ġudizzjarja pretiża minnu. Iżda fil-każ li r-riċevitur *causa mortis* ikun xorta waħda proċeda bl-azzjoni ġudizzjarja qabel ma tkun saret id-dikjarazzjoni *causa mortis* jew preżentat l-avviż, din it-trasgressjoni tal-artikolu 62(1) tal-Kap 364 ma tgħaddix mar-riħ u jkollha konsegwenza riflessa fis-sospensjoni mandatorja tal-proċeduri ġudizzjarji sakemm ir-riċevitur *causa mortis* jew xi persuna oħra interessata jkun irrimedja n-nuqqas tiegħu versu l-Erarju billi jagħmel id-dikjarazzjoni *causa mortis* u l-ħlas tat-taxxa relattiv jew jġib il-prova li huwa

effettivamente kien għamilha u li ħallas dak dovut minnu qabel jew ta l-avviż.

16. Konsegwentement in-nuqqas ta' ħlas tat-taxxa fuq id-dokumenti u trasferiment qabel l-istituzzjoni tal-proċeduri ġudizzjarji ma jwassalx għan-nullita tal-proċeduri li jkunu ġew istitwiti, iżda jwassal għas-sospensjoni tal-proċeduri pendenti l-ħlas.⁵
17. F'dan il-każ taħt eżami, Joan Busuttil, Joseph Saydon, Gerard Saydon u l-attriċi huma l-eredi ta' Carmelo Saydon skont l-aħħar testment tiegħu datat 24 ta' April 2012. Carmelo Saydon miet fit-8 ta' Marzu 2014. Fis-sitt artikolu tat-testment tiegħu, Carmelo Saydon ħalla lill-attriċi sehem ta' tliet deċimi (3/10) indiviżi mill-fond 17, Triq Għar Ġobon, Birkirkara. Fit-tielet talba tagħha l-attriċi titlob id-diviżjoni bejn l-eredi skond id-disposizzjonijiet ta' dan it-testment.
18. In sostenn għall-eċċezzjoni tagħhom l-intimati rreferew għad-dokument Dok JB1 eżebit mar-risposta li jikkonsisti fir-riċerki ta' trasferiment ta' Marianne Elsdon. Minn dawn ir-riċerki tat-trasferimenti ma rriżultax li Elsdon kienet eżegwiet id-dikjarazzjoni *causa mortis* tal-proprjeta stabbli devoluta lilha.
19. L-attur nomine sostna li ma nġabix prova li din id-dikjarazzjoni *causa mortis* ma kienetx saret. Iżda mbagħad żied ukoll li sabiex wieħed iħallas it-taxxa fuq dokumenti u trasferimenti għal proprjeta devoluta *causa mortis*, qabel xejn ir-riċevitur ried jiġi dikjarat ġudizjalment li huwa kien eredi. Huwa jgħid li f'dan is-sens l-ewwel talba fir-rikors promutur kienet biex l-attriċi tiġi dikjarata eredi ta' Carmelo Saydon skont it-testment ta' l-24 ta' April 2012.
20. Minn dawn ir-riċerki preżentati mil-konvenuti, ġie muri li l-attriċi ma kienetx għamlet id-dikjarazzjoni *causa mortis* relattiva. Fil-fatt f'dawn l-atti ma ġiet preżentata ebda dokumentazzjoni li turi li din id-dikjarazzjoni fil-fatt kienet saret. Din il-Qorti taqbel mal-interpretazzjoni mogħtija fl-appell ċivili **Curmi et vs. Farrugia** imsemmi iżjed il-fuq fis-sens li:

Għalhekk jidher li huwa dak li jkun wiret il-proprjeta` direttament li huwa marbut jagħmel id-dikjarazzjoni *causa mortis*, u l-provvedimenti tal-Artikolu 63, inkluż l-Artikolu 63(2) dwar il-prova li d-dikjarazzjoni jew l-avviż tkun saret, jidhru li japplikaw għalih.

⁵ Ara l-Appell Ċivili Numru 30/2004/1 fl-ismijiet **Michael Curmi u Giuseppa armla ta' Lorenzo Curmi vs. Julian Farrugia**.

21. Ir-rikorrenta dan ma jirriżultax li għamlitu s'issa, anke jekk tali oneru probatorju kien fuqha. Apparti minn hekk il-konvenuti eżebew kopji ta' sentenzi ta' kawżi oħra bejn il-partijiet fejn kien hemm diġa pronunzjamenti ġudizzjarji dwar min kienu l-eredi ta Carmelo Saydon.

22. Għe pruvat ukoll li Carmelo Saydon kien miet fit-8 ta' Marzu 2014.⁶ Id-disposizzjonijiet ta' l-artikolu 63(4) tal-Kap 364 ma kienux jgħoddu wara li jkunu għaddew għaxar snin mit-trasferiment *causa mortis* relattiv. F'dan il-każ Carmelo Saydon jirriżulta allura li miet anqas minn għaxar snin qabel ma infetħet din il-kawża ġaladabra l-każ odjern għe ippreżentat fis-6 ta' Frar 2024.⁷ Għalkemm dan il-punt ma għe sollevat minn ebda waħda mill-partijiet fil-fehma tal-Qorti id-disposizzjonijiet ta' dan is-subartikolu setgħu jiġu applikati mill-Qorti *ex officio* dato che l-Liġi stess fl-artikolu 63(2) tal-istess Kap kienet ittiha s-setgħa li tqajjem in-nuqqas fiskali tar-riċevitur *ex officio*.

23. Fil-fatt dan allura jallinea ruħu ma dak il-każ ċitat mill-avukat difensur tal-konvenuti fl-ismijiet **Philip Cilia et vs. V&C Developments Ltd** deċiż parzjalment fil-25 ta' Settembru 2024 fejn allura dik il-Qorti ordnat il-proċedura ġudizzjarja titwaqqaf ai termini tal-artikolu 63(2) tal-Kapitolu 364 tal-Liġijiet ta' Malta, sakemm l-atturi jkunu jistgħu jikkonformaw ruħhom mal-obbligi tagħhom a tenur tal-Kapitolu 364 tal-Liġijiet ta' Malta. Similiment, f'dak il-każ għe speċifikament sostnut li l-perjodu ta' għaxar snin stabbilit fl-artikolu 63(4) tal-Kap 364 kien għadu ma għaddiex mid-data tal-mewt tad-decujus.

Għalhekk din il-qorti tqis li ai termini tal-artikolu 63(2) Kapitolu 364 tal-Liġijiet ta' Malta, din il-kawża għandha titwaqqaf sabiex u sakemm l-attur nomine jirrimedja għan-nuqqas imsemmi u jikkonforma ruħu mal-obbligi tiegħu ai termini tal-istess Kapitolu 364 tal-Liġijiet ta' Malta filwaqt li eventwalment iressaq il-prova tal-adempjenza tiegħu skond il-liġi. F'dan is-sens allura il-Qorti sejra tilqa' l-ewwel eċċezzjoni preliminari.

⁶ Ara ċ-ċertifikat tal-mewt eżebbit Dok A.

⁷ Ara f'dan is-sens il-każ **John Formosa et vs. Lawrence Formosa** (867/2001/1) deċiż fl-20 ta' Jannar 2011; **Joseph Xuereb et vs. Eugenia Buttigieg et** (87/1999/1) deċiża fl-4 ta' April 2006 mill-Qorti tal-Magistra (Għawdex) Ġurisdizzjoni Superjuri.

Deċide

Għaldaqstant, in vista ta' dak mistqarr iżjed il-fuq, il-Qorti qegħda tilqa' l-ewwel eċċezzjoni preliminari tal-konvenuti billi ai termini tal-artikolu 63(2) tal-Kapitlu 364 tal-Ligijiet ta' Malta tordna li din il-kawża tiġi mwaqfa u sospiża sakemm l-attur nomine jirrimedja n-nuqqas imsemmi u jkun ikkonforma ruħu mal-obbligi kollha sanciti fil-Kapitolu 364 tal-Ligijiet ta' Malta u jkun ressaq prova skond il-liġi ta' dik il-konformità.

Għal dan il-għan il-Qorti qegħda tikkonċedilu terminu ta' tliet xhur żmien mil-lum.

Il-kawża għalhekk qegħda tiġi differita sine die, riappuntabbli fuq talba miktuba mir-rikorrent nomine b'dan li jekk sa żmien tliet xhur millum ma jkunx wettaq dak ordnat lilu iżjed il-fuq, il-Qorti mbagħad tipproċedi biex tikkancella l-kawża minn fuq il-lista tal-kawżi riferiti lilha.

Il-Qorti tirriżerva li tagħti d-deċiżjoni tagħha dwar l-ispejjeż ta' din l-istanza mal-ġudizzju finali.

Ft/Aaron M. Bugeja
Imħallef

Christianne Borg
Deputat Registratur